

Peptydy natriuretyczne u pacjentów z migotaniem przedsionków

Beata Wożakowska-Kapłon¹, Grzegorz Opolski², Zbigniew Herman³ i Dariusz Kosior²

¹Świętokrzyskie Centrum Kardiologii Wojewódzkiego Szpitala Zespołonego, Instytut Zdrowia Publicznego, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Kochanowskiego w Kielcach

²I Katedra i Klinika Kardiologii, Uniwersytet Medyczny w Warszawie

³Zakład Farmakologii Klinicznej, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

Przedrukowano za zgodą z: *Cardiology Journal* 2008; 15, 6: 525–529

Streszczenie

Wstęp: *Celem niniejszej pracy była ocena osoczowego stężenia peptydów natriuretycznych, w tym przedsionkowego (ANP) i mózgowego (BNP) peptydu natriuretycznego, u chorych z napadowym, przetrwałym i utrwalonym migotaniem przedsionków (AF).*

Metody i wyniki: *Badaniem objęto 23 pacjentów z napadowym AF, 42 osoby z przetrwałym AF oraz 77 chorych z utrwalonym AF z prawidłową czynnością lewej komory. Średnie stężenie ANP było zwiększone u pacjentów z napadowym, przetrwałym i utrwalonym AF w porównaniu z grupą kontrolną (odpowiednio $249 \pm 88,3$ pg/ml, $258 \pm 89,7$ pg/ml oraz $208 \pm 76,7$ pg/ml vs. $67 \pm 21,2$ pg/ml; $p < 0,001$). Średnie stężenie BNP było zwiększone u pacjentów z napadowym, przetrwałym i utrwalonym AF w porównaniu z grupą kontrolną (odpowiednio $99,6 \pm 29,8$ pg/ml, $82,3 \pm 33$ pg/ml oraz $95,6 \pm 46,4$ pg/ml vs. $37,5 \pm 13$ pg/ml; $p < 0,001$). Wyniki analizy wielozmiennej regresji logistycznej ujawniły dodatnią korelację między stężeniem ANP, maksymalną objętością lewego przedsionka, częstością rytmu serca oraz klasą czynnościową według Nowojorskiego Towarzystwa Kardiologicznego (NYHA) u pacjentów z przetrwałym AF. W tej grupie stwierdzono również dodatnią korelację między stężeniem BNP w osoczu a klasą według NYHA. Stężenie ANP w warunkach podstawowych u osób z AF korelowało dodatnio ze stężeniem BNP w warunkach podstawowych.*

Wnioski: *U chorych z napadowym, przetrwałym i utrwalonym AF oraz prawidłową czynnością lewej komory stężenie peptydów natriuretycznych było zwiększone i korelowało dodatnio z objętością lewego przedsionka, częstością rytmu serca oraz klasą według NYHA. Ocena neurohormonalna nie pozwala na rozróżnienie między poszczególnymi typami migotania przedsionków. (Folia Cardiologica Excerpta 2009; 4, 3: 167–172)*

Słowa kluczowe: migotanie przedsionków, peptydy natriuretyczne

Adres do korespondencji: Dr hab. med. Beata Wożakowska-Kapłon, Świętokrzyskie Centrum Kardiologii, Wojewódzki Szpital Zespołony, ul. Grunwaldzka 45, 25–736 Kielce, tel./faks (0 41) 367 15 10; e-mail: bw.kaplon@poczta.onet.pl

Tłumaczenie: Dr med. Piotr Jędrusik

Wstęp

Ze względu na znaczenie kliniczne, które wynika ze współistniejącej chorobowości, umieralności, konsekwencji ekonomicznych dla społeczeństwa oraz braku zadowalających metod leczenia, zagadnienie migotania przedsionków (AF, *atrial fibrillation*) jest przedmiotem dużego zainteresowania klinicystów oraz aktywnych wysiłków badawczych. Coraz większe znaczenie mają badania nad przebudową neurohormonalną w AF, których wyniki mogą wpłynąć na leczenie stosowane u tych pacjentów. W próbach epidemiologicznych i klinicznych dotyczących niewydolności serca, ostrych zespołów wieńcowych i chorób płuc, a także w badaniach prowadzonych w populacji ogólnej wykazano, że peptydy natriuretyczne są bardzo silnymi wskaźnikami prognostycznymi [1]. Dwoma głównymi, które można oznaczać w tym celu, są przedsionkowy peptyd natriuretyczny (ANP, *atrial natriuretic peptide*) oraz mózgowy peptyd natriuretyczny (BNP, *brain natriuretic peptide*) lub N-końcowy fragment cząsteczki pro-BNP [2].

Celem niniejszej pracy była ocena stężenia ANP i BNP w osoczu u kolejnych chorych z napadowym, przetrwałym i utrwalonym AF przyjmowanych na oddział kardiologiczny w porównaniu z pacjentami z rytmem zatokowym.

Metody

Do prospektywnego badania włączono kolejne osoby w wieku 40–75 lat z napadowym AF trwającym krócej niż 48 godzin, przetrwałym AF trwającym ponad 48 godzin i najwyżej 12 miesięcy lub utrwalonym AF. Byli to pacjenci z nadciśnieniem tętniczym, chorobą wieńcową lub izolowanym AF, u których stwierdzono prawidłową czynność lewej komory (frakcja wyrzutowa $\geq 50\%$). Rekrutację prowadzono w okresie od kwietnia 2002 do stycznia 2004 roku. Grupa kontrolna składała się z 20 osób z podobnymi chorobami współistniejącymi, ale z prawidłowym rytmem zatokowym i bez AF w wywiadach. Referencyjne wartości stężenia peptydów natriuretycznych w osoczu uzyskano na podstawie oznaczeń wykonanych u 21 zdrowych dorosłych osób. Kryteria wyłączenia obejmowały: wrodzone wady serca, reumatyczne wady zastawkowe, niekontrolowane nadciśnienie tętnicze, niekontrolowaną częstość rytmu komór ($\geq 100/\text{min}$), objawy niewydolności serca odpowiadające ponad II klasie według Nowojorskiego Towarzystwa Kardiologicznego (NYHA, *New York Heart Association*), znaczne powiększenie jam serca (wymiar przednio-tylny

lewego przedsionka > 60 mm, wymiar końcoworozkurczowy lewej komory > 65 mm i/lub wymiar końcowoskurczowy lewej komory > 45 mm), frakcję wyrzutową lewej komory w badaniu echokardiograficznym mniejszą od 50%, ostry zespół wieńcowy w ciągu poprzedzających 6 tygodni, niewydolność nerek, wątroby lub oddechową oraz nowotwór złośliwy. Próbki krwi w celu oznaczenia ANP i BNP pobierano z żyły zgięcia łokciowego u pacjenta znajdującego się w pozycji leżącej po 30-minutowym odpoczynku. Średnią i maksymalną częstość rytmu serca oceniano podczas 24-godzinnego monitorowania elektrokardiograficznego. Wszystkie próbki pobierano do probówek zawierających kwas etylenodiaminotetraoctowy (EDTA; 1,5 g/l) oraz inhibitor proteazy, aprotyninę (Traskolan, Jelfa, Jelenia Góra; 500 kjm./ml). Osocze oddzielano przez wirowanie (2500 obrotów/min) przez 20 minut w temperaturze 4°C, a następnie przechowywano w temperaturze -70°C do momentu wykonania oznaczeń. Stężenie ANP i BNP w osoczu mierzono metodami radioimmunologicznymi (Peninsula Laboratories Inc., San Carlos, Kalifornia, USA) i wyrażano w pg/ml. Współczynniki zmienności wewnątrz- i międzysejryjnej wyniosły odpowiednio 7,1% i 11,1% dla ANP oraz 5,6% i 9,0% dla BNP. Dane przedstawiono jako wartości średnie $\pm$ odchylenie standardowe w przypadku rozkładu normalnego oraz jako mediany i przedziały wartości w przypadku zmiennych o rozkładzie innym niż normalny. Charakterystykę kliniczną trzech grup pacjentów porównano za pomocą testu χ^2 dla zmiennych kategoriycznych oraz testu t dla zmiennych niepowiązanych w przypadku zmiennych ciągłych. Różnice zmiennych o rozkładzie innym niż normalny oceniano, wykorzystując test Wilcozona dla dwóch próbek. Przeprowadzono wielozmienną analizę regresji logistycznej w celu ustalenia korelacji między stężeniem peptydów natriuretycznych w osoczu a określonymi parametrami klinicznymi i echokardiograficznymi. Istotność statystyczną zdefiniowano jako p mniejsze od 0,05. Wszystkie analizy statystyczne przeprowadzono za pomocą programu Statistical Analysis System (SAS Institute, Cary, Północna Karolina, USA).

Wszystkim pacjentom wyjaśniono założenia badania i uzyskano od nich pisemną zgodę na udział w tej próbie. Protokół badania zaakceptowała miejscowa komisja etyczna.

Wyniki

Zbadano 23 osoby z napadowym AF, 42 chorych z przetrwałym AF oraz 77 pacjentów z utrwalonym AF.

Tabela 1. Początkowa charakterystyka oraz stężenie peptydów natriuretycznych w badanych grupach; wartości średnie $\pm$ odchylenie standardowe

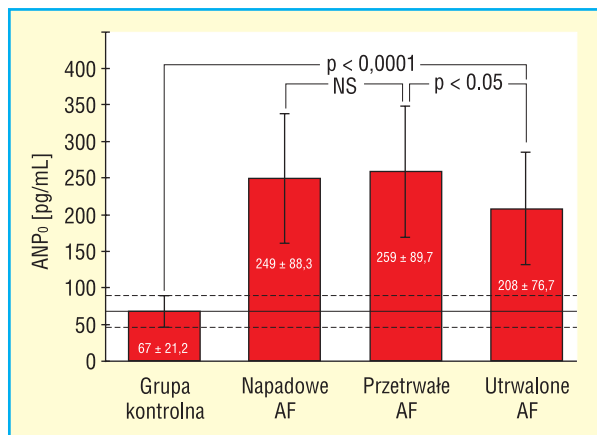
Dane	Napadowe AF (n = 23)	Przetrwale AF (n = 77)	Utrwalone AF (n = 42)	Grupa kontrolna (n = 20)	p ^{##}
Wiek (lata)	57,6 $\pm$ 10,5	59,8 $\pm$ 9,27	64,3 $\pm$ 7,7	61,8 $\pm$ 8,1	NS (0,077)
Płeć: mężczyźni/kobiety (%)	15/8 (65)	52/25 (68)	27/15 (64)	13/7 (65)	NS
Czas trwania AF (godziny, dni, miesiące; mediana/zakres)	14 (2–48)*	101 (2–392)**	46,7 (11–66)***		
Główne rozpoznanie kardiologiczne					
Choroba wieńcowa (%)	6 (26)	16 (21)	11 (26)	7 (35)	NS [#] (0,22)
Nadciśnienie tętnicze (%)	11 (48)	51 (66)	26 (62)	13 (65)	NS [#]
Bez choroby serca (izolowane AF) (%)	6 (26)	10 (13)	5 (12)	–	NS [#]
Średnia częstość rytmu serca [/min]	90,1 $\pm$ 8,5	77,2 $\pm$ 9	81 $\pm$ 8,1	71 $\pm$ 7	< 0,001 ¹
Skurczowe ciśnienie tętnicze [mm Hg]	110 $\pm$ 15	123 $\pm$ 16	131 $\pm$ 15	129 $\pm$ 15	< 0,001 ²
Klasa według NYHA (%)					
I	8 (35)	23 (30)	12 (60)	12 (60)	NS [#] (0,31)
II	15 (65)	42 (54)	8 (40)	8 (40)	
Bez objawów niewydolności serca (%)	–	12 (16)	–	–	
Parametry echokardiograficzne					
Przednio-tylny wymiar LV [mm]	46,8 $\pm$ 3,7	46,6 $\pm$ 4	47,5 $\pm$ 5,3	45,2 $\pm$ 2,7	NS (0,2)
Objętość LV [ml]	87,1 $\pm$ 22,5	88,2 $\pm$ 20	110,0 $\pm$ 35,6	78,3 $\pm$ 11,6	< 0,0001 ³
LVEDD [mm]	49,8 $\pm$ 5,7	50,8 $\pm$ 6	52,3 $\pm$ 5,8	51,7 $\pm$ 3,5	NS (0,3)
LVESD [mm]	34,1 $\pm$ 5,6	35,2 $\pm$ 6	36,4 $\pm$ 6,9	32,4 $\pm$ 3	NS (0,09)
LVEF (%)	60,3 $\pm$ 7	58,1 $\pm$ 6	56,1 $\pm$ 6,9	61,8 $\pm$ 3	0,003 ⁴
ANP w warunkach podstawowych [pg/ml]	249,0 $\pm$ 88,3	257,7 $\pm$ 89,7	207,5 $\pm$ 76,7	67 $\pm$ 21,2	< 0,001 ⁵
BNP w warunkach podstawowych [pg/ml]	99,6 $\pm$ 29,8	82,3 $\pm$ 33	95,6 $\pm$ 46,4	37,5 $\pm$ 13	< 0,001 ⁶

AF (atrial fibrillation) — migotanie przedsionków; ANP (atrial natriuretic peptide) — przedsionkowy peptyd natriuretyczny; BNP (brain natriuretic peptide) — mózgowy peptyd natriuretyczny; LV (left ventricle) — lewy przedsionek; LVEDD (left ventricular end-diastolic diameter) — wymiar końcoworozkurczowy lewej komory; LVESD (left ventricular end-systolic diameter) — wymiar końcowoskurczowy lewej komory; LVEF (left ventricular ejection fraction) — frakcja wyrzutowa lewej komory; NYHA (New York Heart Association) — Nowojorskie Towarzystwo Kardiologiczne; *godziny; **dni; ***miesiące; ¹grupy porównano za pomocą testu χ^2 ; ²charakterystykę kliniczną grup porównano parami za pomocą testu t dla zmiennych nieporównanych, natomiast porównanie czterech grup przeprowadzono za pomocą analizy wariancji; ³stwierdzono istotne różnice między grupą z przetrwiałym AF, grupą z utrwalonym AF lub grupą kontrolną a grupą z napadowym AF; ⁴stwierdzono istotne różnice między wszystkimi grupami z wyjątkiem porównania grupy z przetrwiałym AF oraz grupy z utrwalonym AF; ⁵stwierdzono istotne różnice między grupą z utrwalonym AF a pozostałymi grupami; ⁶stwierdzono istotne różnice między grupą z utrwalonym AF a grupą z napadowym AF oraz między grupą z utrwalonym AF a grupą kontrolną; ⁷stwierdzono istotne różnice między grupą kontrolną a grupami z przetrwiałym, utrwalonym lub napadowym AF

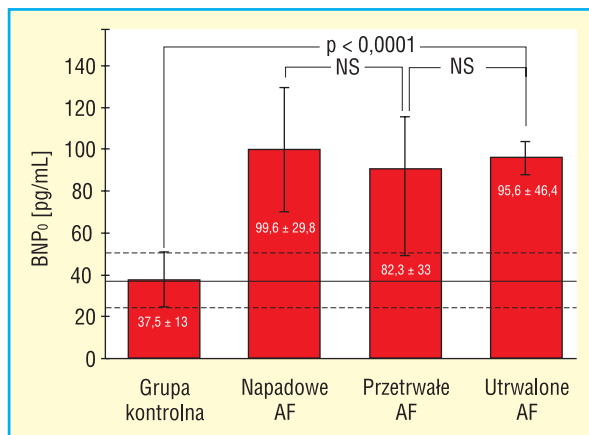
Charakterystykę badanych grup przedstawiono w tabeli 1. Średnie stężenie ANP w osoczu w warunkach podstawowych u zdrowych osób (12 mężczyzn, 9 kobiet) w wieku 56 ± 10 lat wyniosło $29,7 \pm 7,7$ pg/ml [95% przedział ufności (CI, confidence interval) 21,17–33,16 pg/ml], a średnie stężenie BNP — $21,6 \pm 5,2$ pg/ml (95% CI 19,56–24,63 pg/ml). Średnie stężenie ANP było zwiększone u pacjentów z napadowym, przetrwiałym i utrwalonym AF w porównaniu z grupą kontrolną (odpowiednio $249 \pm 88,3$ pg/ml, $258 \pm 89,7$ pg/ml oraz $208 \pm 76,7$ pg/ml vs. $67 \pm 21,2$ pg/ml; $p < 0,001$; ryc. 1). Stwierdzono tendencję do mniejszego stężenia ANP w grupie z utrwalonym AF w porównaniu z pacjentami z przetrwiałym AF. Średnie stężenie BNP było zwiększone u osób z napadowym, przetrwiałym i utrwalonym AF w porównaniu z grupą kontrolną

(odpowiednio $99,6 \pm 29,8$ pg/ml, $82,3 \pm 33$ pg/ml oraz $95,6 \pm 46,4$ pg/ml vs. $37,5 \pm 13$ pg/ml; $p < 0,001$; ryc. 2). Wielozmienna analiza regresji logistycznej ujawniła dodatnią korelację między stężeniem ANP a maksymalną objętością lewego przedsionka (LA_{vol} , left atrium volume; $p = 0,0001$), maksymalną częstością rytmu serca (HR_{max} , maximal heart rate; $p = 0,0036$) oraz nasileniem objawów niewydolności serca w klasyfikacji NYHA ($p < 0,0001$) u pacjentów z przetrwiałym AF (tab. 2). Funkcję regresji dla stężenia ANP w osoczu określał następujący wzór: $ANP = -259,8 + 1,43 \times LA_{vol} + 81,45 \times$ klasa NYHA $+ 2,17 \times HR_{max}$.

Ten model regresji liniowej był istotny statystycznie dla $r^2 = 0,55$ ($r = \sqrt{r^2}$; $p < 0,0001$). Stwierdzono dodatnią korelację między stężeniem BNP a nasileniem objawów niewydolności serca w klasyfikacji NYHA

Rycina 1. Stężenie przedsionkowego peptydu natriuretycznego (ANP) w osoczu w badanych grupach z migotaniem przedsionków (AF) oraz w grupie kontrolnej

Rycina 2. Stężenie mózgowego peptydu natriuretycznego (BNP) w osoczu w badanych grupach z migotaniem przedsionków (AF) oraz w grupie kontrolnej

Tabela 2. Porównanie stężenia przedsionkowego (ANP) i mózgowego (BNP) peptydu natriuretycznego w osoczu w badanych w grupach, w zależności od nasilenia objawów niewydolności serca w klasyfikacji Nowojorskiego Towarzystwa Kardiologicznego (NYHA); wartości średnie ± odchylenie standardowe

Badana grupa	Stężenie ANP w osoczu [pg/ml]				Stężenie BNP w osoczu [pg/ml]			
	Bez objawów	I klasa NYHA	II klasa NYHA	p	Bez objawów	I klasa NYHA	II klasa NYHA	p
Napadowe AF		209 ± 95	270 ± 80	NS (0,12)		68 ± 10	116 ± 22	< 0,0001
Przetrwale AF	149 ± 41	227 ± 74	305 ± 72	< 0,0001 ¹	41 ± 8	64 ± 8	104 ± 28	< 0,0001 ¹
Utrwalone AF	110 ± 23	196 ± 63	244 ± 73	0,0007 ²	49 ± 11	93 ± 43	111 ± 47	0,0228 ²
Grupa kontrolna		66 ± 20	68 ± 24	NS (0,87)		29 ± 3	50 ± 12	0,0032

AF (*atrial fibrillation*) — migotanie przedsionków; stężenie ANP i BNP w osoczu w poszczególnych grupach pacjentów porównano parami za pomocą testu *t* dla zmiennych niepowiązanych, natomiast porównanie trzech grup przeprowadzono za pomocą analizy wariancji; ¹stwierdzono istotne różnice między wszystkimi grupami; ²stwierdzono istotne różnice między grupą bez objawów niewydolności serca a grupami z objawami niewydolności serca w I i II klasie według NYHA

u chorych z AF ($p < 0,0001$; tab. 2). Funkcję regresji dla stężenia BNP w osoczu określał następujący wzór: $BNP = 36,12 + 33,25 \times \text{klasa NYHA}$.

Ten model regresji liniowej był istotny statystycznie dla $r^2 = 0,56$ ($p < 0,001$). Stężenie ANP w osoczu korelowało dodatnio ze stężeniem BNP w warunkach podstawowych we wszystkich grupach pacjentów z AF, a współczynniki korelacji liniowej Pearsona wynosiły: $\rho = 0,65$ ($p = 0,008$) u osób z napadowym AF, $\rho = 0,59$ ($p < 0,0001$) u chorych z przetrwałym AF oraz $\rho = 0,43$ ($p = 0,0007$) u pacjentów z utrwalonym migotaniem przedsionków.

Dyskusja

W niniejszej pracy wykazano, że AF u osób z prawidłową czynnością komórek wpływa na wydzie-

lanie peptydów natriuretycznych w napadowym i przetrwałym AF w takim samym stopniu jak w przypadku utrwalonego AF. We wcześniejszych badaniach stwierdzono wzrost stężenia ANP oraz BNP odpowiednio u pacjentów z przetrwałym i napadowym AF [3, 4]. Jest to pierwsze badanie, w którym oceniano stężenie zarówno ANP, jak i BNP w osoczu u chorych z napadowym, przetrwałym lub utrwalonym AF oraz prawidłową czynnością lewej komory. Zasadniczą rolą peptydów natriuretycznych jest modulacja obciążenia wstępnego i następczego serca poprzez wpływ na gospodarkę wodno-elektrolitową oraz procesy wzrostu w układzie sercowo-naczyniowym. Peptydy natriuretyczne wywołują również rozkurcz mięśni gładkich naczyń [5, 6]. Ekspresja zarówno ANP, jak i BNP jest modulowana przez wiele czynników wyzwalających, takich jak napięcie ścian, obciążenie układu sercowo-

-naczyniowego wynikające z ciśnienia wytwarzanego w jamach serca, a także wzrost wymiarów przedsionka i komory w stanach przewlekłego przeciążenia ciśnieniowego lub objętościowego. Stężenie peptydów natriuretycznych w osoczu jest znany wskaźnikiem dysfunkcji lewej komory. Ich oznaczanie wykorzystuje się w rozpoznawaniu niewydolności serca, a stężenie koreluje dodatnio z ciężkością niewydolności serca w klasyfikacji NYHA. Jednak nadal dokładnie nie określono roli peptydów natriuretycznych u pacjentów z AF i zachowaną prawidłową czynnością serca. W niniejszym badaniu stężenie zarówno ANP, jak i BNP korelowało dodatnio z klasą NYHA u pacjentów z przetrwałym i utrwalonym AF. Mimo że w przeszłości sądzono, że głównym źródłem BNP są komory, dowody biochemiczne wskazują głównie na przedsionkowe pochodzenie peptydów natriuretycznych [5]. Stwierdzono dodatnią korelację między stężeniem ANP w osoczu a objętością lewego przedsionka i częstością rytmu serca. Zwiększająca się częstość depolaryzacji przedsionków wpływa na wzrost stężenia tych peptydów u pacjentów z AF. Udokumentowano, że szybka czynność serca pobudza uwalnianie ANP, niezależnie od napięcia ścian serca. Ponadto uwalniany ANP może być magazynowany w ziarnistościach kardiomiocytów układu bodźcoprzewodzącego [7]. Wzrost wydzielania ANP i BNP może się wiązać z aktywacją współczulnego układu nerwowego, a także układu renina–angiotensyna–aldosteron. W niniejszym badaniu zaobserwowano ścisłą zależność między objętością przedsionka a stężeniem ANP. Wcześniej stwierdzono, że uwalnianie ANP do osocza po skutecznej kardiowersji może wynikać z poprawy czynności mechanicznej lewego przedsionka [8]. Potwierdza to słuszność hipotezy, że poprawa czynności mechanicznej przedsionków odgrywa rolę w wydzielaniu ANP. We wcześniejszych badaniach wykazano również, że długi czas trwania AF i związanej z tym aktywacji peptydów natriuretycznych prowadzi do wyczerpania mechanizmów regulacyjnych układu tych peptydów, a zmniejszenie rezerwy sekrecyjnej kardiomiocytów przedsionka udokumentowane podczas próby wysiłkowej pozwała przewidywać nieskuteczność prób kardiowersji nawrotów AF [9, 10]. Prawdopodobnie ANP jest czynnikiem ochronnym w AF, ale czas działania tego układu jest ograniczony ze względu na nieodłączne niekorzystne strukturalne i czynnościowe oddziaływanie AF. Wciąż trwają dyskusje, czy AF wywiera niezależny wpływ na BNP. W badaniu, które przeprowadzili Rossi i wsp. [11], obecność AF nie oddziaływała na BNP

— w przeciwieństwie do ANP — u pacjentów z dysfunkcją lewej komory, organiczną niedomykalnością zastawki mitralnej lub izolowanym AF. Inni autorzy wykazali jednak, że AF wpływa na wydzielanie BNP u osób z przetrwałą lub napadową postacią tej arytmii oraz prawidłową czynnością lewej komory [12–14]. Oceniając wartości stężenia peptydów natriuretycznych w osoczu, trzeba uwzględnić obecność AF. Prawdopodobnie prognostyczne skutki zwiększonego stężenia BNP u pacjentów z AF różnią się od znaczenia nasilonej odpowiedzi ANP na zwiększone obciążenie. W prospektywnym badaniu populacyjnym obejmującym 3346 osób bez niewydolności serca stężenie peptydów natriuretycznych wiązało się z ryzykiem AF (wartości > 80. centyla korelowały z podwojeniem ryzyka) po uwzględnieniu wpływu tradycyjnych czynników ryzyka [15]. Należy przeprowadzić kolejne badania w celu dokładnego określenia wartości prognostycznej oznaczania peptydów natriuretycznych u pacjentów z tak niejednorodnymi stanami jak AF, a także potwierdzenia wyników przedstawionych w niniejszej pracy.

Wnioski

U chorych z napadowym, przetrwałym i utrwalonym migotaniem przedsionków oraz prawidłową czynnością lewej komory stężenie peptydów natriuretycznych było zwiększone i korelowało dodatnio z objętością lewego przedsionka, częstością rytmu serca oraz klasą według NYHA. Ocena neurohormonalna nie pozwala na rozróżnienie między poszczególnymi typami migotania przedsionków.

Oświadczenie

Niniejsze badanie zostało sfinansowane z grantu Komitetu Badań Naukowych nr P05B 034 26.

Autorzy artykułu oświadczają, że nie istnieje żaden konflikt interesów dotyczący niniejszej pracy.

Piśmiennictwo

1. Clerico A., Emdin M. Diagnostic accuracy and prognostic relevance of the measurement of cardiac natriuretic peptides. *Clin. Chem.* 2004; 50: 33–50.
2. Struthers A.D. Natriuretic peptides in congestive heart failure — more than just markers. W: Coats A. red. *Controversies in the management of heart failure.* Churchill Livingstone, Edinburgh 1997: 133–146.
3. Wożakowska-Kapłon B., Opolski G. Effects of sinus rhythm restoration in patients with persistent atrial fibrillation: a clinical, echocardiographic and hormonal study. *Int. J. Cardiol.* 2004; 96: 171–176.

4. Woźakowska-Kapłon B. Effects of sinus rhythm restoration on plasma brain natriuretic peptide in patients with atrial fibrillation. *Am. J. Cardiol.* 2004; 93: 1555–1558.
5. De Bold A.J. Origin and determinants of ANF and BNP production by the heart under normal and pathophysiological conditions. 2006; ISHNE Heart Failure World — Wide Internet Symposium (http://www.hf-symposium.org/lectures/ing_debold_adolfo_1.php).
6. Boomama F., Van der Meiracker A.H. Plasma A- and B-type natriuretic peptides: physiology, methodology and clinical use. *Cardiovasc. Res.* 2001; 51: 442–449.
7. Cantin M., Thibault G., Haile-Meskel H. Atrial natriuretic factor in the impulse conduction system of rat cardiac ventricles. *Cell Tiss. Res.* 1989; 256: 309–325.
8. Woźakowska-Kapłon B., Opolski G. Concomitant recovery of atrial mechanical and endocrine function after cardioversion in patients with persistent atrial fibrillation. *J. Am. Coll. Cardiol.* 2003; 41: 1716–1720.
9. Woźakowska-Kapłon B., Opolski G., Kosior D, Janion M. An increase in plasma atrial natriuretic peptide concentration during exercise predicts a successful cardioversion and maintenance of sinus rhythm in patients with chronic atrial fibrillation. *PACE* 2000; 23: 1876–1879.
10. Woźakowska-Kapłon B., Opolski G., Janion M., Kosior D.A. Plasma concentration of atrial natriuretic peptide is related to the duration of atrial fibrillation in patients with advanced heart failure. *Kardiol. Pol.* 2004; 61: 513–517.
11. Rossi A., Enriquez-Sarano M., Burnett J.C. Jr, Lerman A., Abel M.D., Seward J.B. Natriuretic peptide levels in atrial fibrillation. A prospective hormonal and Doppler-echocardiographic study. *J. Am. Coll. Cardiol.* 2000; 35: 1256–1262.
12. Ohta Y., Shimada T., Yoshitomi H. i wsp. Drop in plasma brain natriuretic peptide levels after successful direct current cardioversion in chronic atrial fibrillation. *Can. J. Cardiol.* 2001; 17: 415–420.
13. Jourdain P., Bellorini M., Funck F. i wsp. Short-term effects of sinus rhythm restoration in patients with lone atrial fibrillation: a hormonal study. *Eur. J. Heart Fail.* 2002; 4: 263–267.
14. Ellinor P.T., Low A.F., Patton K.K., Shea M.A., MacRac C.A. Discordant atrial natriuretic peptide and brain natriuretic peptide levels in lone atrial fibrillation. *J. Am. Coll. Cardiol.* 2005; 45: 82–86.
15. Wang T.J., Larson M.G., Levy D. i wsp. Plasma natriuretic peptide levels at risk of cardiovascular events and death. *N. Engl. J. Med.* 2004; 350: 655–663.